

SK SRBIJE PREMA PROBLEMIMA DRUŠTVENO- -EKONOMSKE I POLITIČKE KRIZE

ZAVRŠNA REČ SLOBODANA MILOŠEVIĆA, PREDSEDNIKA
PREDSEDNIŠTVA CK SK SRBIJE NA VIII SEDNICI CK SK
SRBIJE

23—24. septembra 1987.

Pitanje jedinstva u Savezu komunista nikada nije akademsko pi-
mje. Pitanje jedinstva se uvek postavlja u odnosu na zadatke koji
5 nalaze pred Savezom komunista. Zadaci o Kosovu, kao najteži za-
aci, pred Savezom komunista i Srbije i Savezom komunista Jugosla-
ve traže i najčvršće jedinstvo. Tu kompromisa ne može biti. Jer sva-
i izgubljeni dan, svako oklevanje znače nove pritiske, nova komplikoa-
nja i produžavanje krize na Kosovu. Neotvaranje, odnosno zataška-
anje pitanja nejedinstva, pogotovu kada je u pitanju Kosovo, ne bi
>ilo u interesu jedinstva, već bi bilo samo u interesu nezameranja,
lalje erozije snage i ugleda Saveza komunista i protiv interesa jedint-
tva. Iako je ovo presedan, neko je to tako nazvao, to mu nije mana,
er je reč o presedanu koji predstavlja raskid s praksom nezameranja
tolerisanja nejedinstva na štetu akcione sposobnosti Saveza komunista.

Drug Zoran Ognjanović, naš drug iz „Zastave“, koji tamo pravi
lutomobile, rekao je, pred kraj, večeras „da smo mi ratovali ova dva
lana sa sopstvenim oportunistom“. To je sigurno ono što je neposred-
na korist ovako duge i ozbiljne rasprave koju su vodili članovi Central-
log komiteta. Zato mislim da smo, s obzirom na postojeće stanje i od-
iose, kroz ovu krizu morali da prođemo i čvrsto verujem da će taj
ikupni rezultat biti pozitivan. Smatram da mi treba (kao što je više
drugova predlagalo) s jednom ozbiljnom analizom ove dvodnevne ra-
sprave, s preciziranjem brojnih pitanja i ocena do kojih smo došli, da
idemo u članstvo Saveza komunista. To je onaj demokratski korak koji
mora da se učini da bi se rezultat ovog našeg dvodnevnog rada, gde
smo u ogromnoj većini vodili jednu iskrenu i komunističku raspravu,
potpuno uspeo da iskoristi. To, mislim, da svakako treba da učinimo.

Sprovođenje Zaključaka o Kosovu na samom početku je naišlo
ia velike otpore, odvijalo se veoma teško i sporo. Mi smo otpore oče-
kivali, naročito na Kosovu, od separatista. Nismo ih očekivali ovde.

Zato ocene o „olako datim obećanjima“, izrečene u jeku do sada
najveće mobilizacije komunista i čitave javnosti da se stanje na Ko-
sovu reši, predstavljale su jedan težak udarac sprovođenju politike
Saveza komunista. Razvodnjavanje ili otezanje na sprovođenju zaklju-
čaka jeste kršenje partijske discipline, bez obzira na to što se nekomе
i nekima te reči ne sviđaju, i kršenje dogovora koji se ne mogu tole-
risati, čak da su u pitanju i manje stvari od ove o kojoj je reč: Jer
Partija je organizacija. A reč je o sprovođenju politike i zaključaka

0 Kosovu koji su najkrupnije i najvažnije pitanje za sadašnju Srbiju i Jugoslaviju.

Mi smo se i u samim zaključcima plenuma Centralnog komiteta Saveza komunista opredelili za oštro reagovanje u slučaju nesprovednja dogovorene politike o Kosovu. Zato ja na to podsećam. A izlaganje druga Pavlovića ukazuje na usporavanje politike o Kosovu koju smo mi svi ovde jednoglasno u Centralnom komitetu i u celoj republici usvojili.

Teza da energično sprovođenje mera za sređivanje stanja nije primereno trenutku, da će izazvati negativne posledice je netačna. Nerešavanje, zaustavljanje sprovođenja zaključaka CK Saveza komunista Jugoslavije i CK Saveza komunista Srbije ne zaustavlja nezadovoljstvo, već ga izaziva; ne sprečava eventualno nasilje većih razmera, već ga podstiče; ne štiti bezbednost Srbije i Jugoslavije, već im preti.

Drugo, kritika koja je drugu Pavloviću zbog neprihvatljivih stavova u vezi s Kosovom upućena od strane štampe naišla je kod njega na gnev, koji nije bio ni približan kada su kritici, i to ne samo kritici već i ruganju, izvrgavane neke mnogo veće vrednosti o kojima smo mi govorili i o čemu ja ne bih ovde posebno govorio.

Tu se očigledno radilo o praksi jednog odbranaškog ponašanja, koje štiti politiku koja nije u skladu s opredeljenjima Saveza komunista.

U celini, što se Kosova tiče, mislim da je na njegove prilike oduvek mnogo, odnosno presudno uticalo nejedinstvo u Srbiji. Naime, to nejedinstvo je u velikoj meri bilo faktički izvor krize na Kosovu. A što se srpskog nacionalizma tiče, mislim da je politički neprihvatljivo da se rukovodstvu Saveza komunista Srbije preti optužbama za srpski nacionalizam. Srpski komunisti i srpski narod nikada nisu bili bolećivi prema svojim nacionalistima. Njih nij'e mimoilazila osuda — ni krivična, ni politička, ni moralna. Mi smo često propuštali da reagujemo u potrebnoj meri na druge oblike idejnog i političkog pritiska na socijalističko samoupravljanje, koji su dolazili od strane građanskih ili etatiističkih ideja ili njihovih protagonista, ali svoje nacionaliste uvek smo ili gotovo uvek tretirali kao neprijatelje prve kategorije. I to zaista nije bez razloga. Srpski nacionalizam danas to nije samo netrpeljivost i mržnja prema drugom narodu ili drugim narodima već je sama zmija u nadržima srpskog naroda, koji je uvek kroz svoju istoriju težio ujedinjenju sa svim južnoslovenskim narodima, a čija je najprogresivnija snaga — radnička klasa bila nosilac duha bratstva i jedinstva, solidarnosti i jednakosti sa svim narodima i narodnostima na tlu Jugoslavije — i pre i u toku i za vreme i posle rata.

Pored toga, srpski nacionalisti bi najveću štetu srpskom narodu naneli danas onim što mu, kao navodno najbolje, nude da se netrpeljivošću i sumnjom u druge praktično izolira. Ekonomski, politički, socijalno, kulturno — kako da živi sam a svoj i slobodan mali srpski narod kad sami, a svoji i slobodni, ne mogu da žive ni veći narodi — u ovom svetu gde su svi narodi i ljudi sve više povezani i sve više upućeni jedni na druge.

Mislim da je izvan svake sumnje da nijedno rukovodstvo u Srbiji, koje tu opasnost ne bi videlo, ne bi stvari moglo da vodi u pravcu izlaska iz teškoća u kojima se nalazimo. A svako ko takve optužbe može da upućuje rukovodstvu, mislim da ne može biti u pravu. Ne može niko da nam lepi etikete da smo srpski nacionalisti zato što hoćemo (i što

ćemo to zaista uraditi) da rešavamo probleme Kosova — u interesu svih ljudi koji tamo žive — Albanaca, Srba, Crnogoraca, u interesu njihove ravnopravnosti, njihovog jedinstva, jedinstva Srbije i jedinstva Jugoslavije. Zato sa zaključcima Devete sednice ne može da bude kompromisa i niko nema pravo da ih dovodi u pitanje.

Ako bismo mi, koji smo donosili te zaključke, to dozvoliti, šta onda ovaj narod od nas treba da očekuje i da li uopšte treba da nam nešto veruje.

Mislim da smo mi ta pitanja sasvim dovoljno razjasnili. Ona sigurno ne mogu biti sva, pa čak ni u pretežnom delu vezivana za druga Pavlovića. Smatram da nikome ne pada na pamet da se treba lišiti njegovih sposobnosti, njegovog rada na nekom drugom stručnom, odgovornom mestu. Ali u svakom pogledu, izvan svake sumnje (i to je jasno pokazano u ova dva dana i u toku naše dvodnevne sednice) da je nastala jedna veoma teška politička šteta, jedno usporavanje koje nam u ovom trenutku najveće mobilizacije nije bilo potrebno. Mislim da je to očito. Centralni komitet s osam glasova protiv i 18 uzdržanih razrešio je Dragišu Pavlovića funkcije člana Predsedništva CK SK Srbije.

Osmo sednica Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije, *Komunist*, Beograd, 1987, 458-461.

„OCENE CENTRALNOG KOMITETA SK SRBIJE O DOSADAŠNJEM TOKU AKTIVNOSTI I DALJI ZADACI KOMUNISTA U OSTVARIVANJU STAVOVA DRUŠTVENO-EKONOMSKOG RAZVOJA SR SRBIJE U 1988. GODINI“ — USVOJENE NA IX SEDNICI CK SK SRBIJE

27. januara 1988.

Centralni komitet Saveza komunista Srbije — na Devetoj sednici, održanoj 27. januara 1988. godine — ocenio je da su Savez komunista i druge organizovane subjektivne snage u Republici pojačali delovanje u oblasti društveno-ekonomskog razvoja. Aktivnost se razvijala u povoljnoj političkoj atmosferi, uz snažnu podršku Stavovima Centralnog komiteta i uz izražene zahteve da se dokraja istraje na odgovornosti i obaveznom izvršavanju svih usvojenih opredeljenja.

Polazeći od Stavova Osme sednice Centralnog komiteta SK Srbije, organizacije i organi SK kritički su razmatrali stanje i aktuelne probleme u ovoj oblasti, doneli operativne programe i pokrenuli aktivnost na njihovoj realizaciji. Veoma je značajno što su ovi programi prihvaćeni kao osnov za doslednu političku i radnu diferencijaciju u Savezu komunista i društvu . . .

Centralni komitet upozorava na to da su rentabilitet poslovanja i razvojna koncepcija, zasnovana na zahtevima tržišta, ključni parametri kojima se mora proveravati uspešnost rukovodećih kadrova u privredi. Sve snage moraju biti usmerene na povećanje dohotka po radniku i na povećanje akumulacije u odnosu na uložena sredstva. Ovo se mora odmah postaviti u svim organizacijama udruženog rada porodom završnih računa poslovanja za 1987. godinu i programa razvoja i 1988. godini. Centralni komitet insistira na odgovornosti rukovodstva svuda tamo gde organi upravljanja i radnici nisu upoznati s uporednim rezultatima poslovanja srodnih organizacija u našoj zemlji, s razlozima

zašto se rezultati razlikuju i s programom aktivnosti za postizanje natprosečnih rezultata ...

Slična je situacija i s preispitivanjem opravdanosti postojanja svih ustanova u društvenim delatnostima i s potrebom njihove racionalnije organizacije. Radikalni i kreativni pristup ovom zadatku zahteva da se energično raščisti i s praksom „stečenih prava“ za izdržavanje čitavih ustanova ili institucija od strane društva koje svojim radom to ne opravdavaju, kao što su suvišni kapaciteti u nekim zdravstvenim i obrazovnim ustanovama i si. ...

b) Centralni komitet ocenjuje da nije učinjeno ono što je realno bilo moguće na preispitivanju — sa stanovišta da li dohodak privrede može da podnese obim rashoda postojeće administrativno-teritorijalne podele u pogledu broja i veličine opština i regiona, njihove nadležnosti, mogućnost formiranja zajedničkih organa za više opština i si. Odgovornost rukovodećih organa u Republici utoliko je veća što je ovakav zahtev bio sadržan u Programu rada Skupštine SR Srbije za 1987. godinu, a samo je ponovo istaknut u Stavovima 8. sednice CK SK Srbije. Potrebno je da se neodložno i bez kompromisa priđe izvršavanju ovog zadatka.

v) Smanjivanje broja zaposlenih u državnoj upravi, u samoupravnim interesnim zajednicama i u društveno-političkim organizacijama, kao rezolutan zahtev 8. sednice, prihvaćen je u svim sredinama, a u mnogim je već u toku ostvarivanje ovog stava. U okviru toga, pristupilo se i manjim reorganizacijama i prilagođavanju funkcija službi, ali bez radikalnih zahvata. S obzirom na različitu praksu u vezi s tim došlo je do izvesnih teškoća, naročito u onim sredinama koje su u ranijem razdoblju vodile principijelnu politiku racionalizacije i obezbedile smanjivanje broja zaposlenih ...

5. Masovnu podršku Stavovima Osme sednice CK SK Srbije i naraslu kritičku svest komunista i radničke klase u celini treba još više usmeriti ka slamanju idejnih i drugih otpora promenama i ostvarivanju usvojenih programa. Ozbiljna smetnja realizaciji Stavova jeste i nedovoljna idejna i akciona osposobljenost pojedinih osnovnih organizacija, akcionih oblika organizovanja i organa Saveza komunista da odmah i bez oklevanja prihvate i u praksi primene metod rada izgrađen na Osmoj sednici CK SK Srbije ...

Deveta sednica Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije, *Komunist*, Beograd, 1988, 247, 250, 252, 253, 258.

„NEPOSREDNI ZADACI SAVEZA KOMUNISTA U REŠAVANJU
AKTUELNIH IDEJNO-POLITICKIH PITANJA RAZVOJA
AGROINDUSTRIJSKE PROIZVODNJE I SOCIJALISTIČKIH
SAMOUPRAVNIH ODNOSA U POLJOPRIVREDI I NA SELU U SR
SRBIJI“ — USVOJENI NA IX SEDNICI CK SK SRBIJE

27. januara 1988.

2. Bržim aktiviranjem i potpunijim korišćenjem prirodnih, materijalnih, radnih, naučnih i stručnih potencijala u Republici neophodno je obezbediti stabilizaciju i dalje povećanje poljoprivredne, odno-

no agroindustrijske proizvodnje na osnovima visokih prinosa, veće produktivnosti rada i dohotka, bolje i sigurnije snabdevanje tržišta, srnaljivanje uvoza i povećanje izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Povećanje produktivnosti rada i dohotka mora postati osnovni motiv i interes svakog subjekta u oblasti proizvodnje hrane, što je moguće postići promenom strukture proizvodnje, boljom ukupnom samoupravnom organizovanošću, racionalizacijom rada i poslovanja, efikasnijim radom u stabilnijim ekonomskim i tržišnim uslovima i s većim jlaganjima . . .

Radi stabilnijeg i skladnijeg društveno-ekonomskog razvoja Republike, neophodno je da se dosledno realizuje nedavno usvojen Dogovor o razvoju poljoprivrede i agroindustrijskog kompleksa i ekonomskoj politici od zajedničkog interesa, u kojem posebno mesto i ulogu ima potpunije iskorišćavanje hidrosistema Dunav—Tisa—Dunav kao program od jugoslovenskog značaja i interesa.

3. Bolja samoupravna organizovanost i programska povezanost i integrisanost naučnih organizacija međusobno i s naučnim i razvojnim jedinicama u organizacijama udruženog rada agrokompleska, s jasnom X)delom rada, važan je uslov da se razvojni programi u proizvodnji hrane više zasnivaju na dostignućima nauke i savremene tehnologije. Korišćenje društvenih sredstava za podsticaj naučnog rada u poljoprivredi i agroindustriji treba da osigura takve procese integracije i programsku usmerenost naučnog rada.

Podizanje opšteg i stručnog obrazovanja zemljoradnika, posebno mladih, i primena znanja i tehnologije imaju prvorazredni značaj za budući razvoj poljoprivredne proizvodnje. Jedan od najznačajnijih zadataka u funkciji veće poljoprivredne proizvodnje jeste jačanje stručnih poljoprivrednih službi na gazdinstvima zemljoradnika. S tim u vezi, neophodno je ubrzati aktivnost na izradi programa njihovog rada kao osnova za korišćenje podsticajnih sredstava koje je u ovoj godini obezbedila Republika.

4. Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda jeste naša trajna orijentacija. Udruženi rad u poljoprivredi, odnosno agrokomplesu Republike, i pored sve veće konkurencije na svetskom tržištu — izraženog protekcionizma i drugih ograničenja zemalja naših tradicionalnih uvoznika, može da bude konkurentan i u tom pravcu mora da sačini više zajedničkih programa izvoza pojedinih proizvoda . . .

8. Dalje razvijanje i jačanje samoupravne organizovanosti je stalan zadatak komunista. Agroindustrijski kombinati u značajnoj meri treba da postanu nosioci regionalnog i subregionalnog razvoja poljoprivredne i agroindustrijske proizvodnje na bazi prirodnih i drugih komparativnih prednosti...

9. Centralni komitet ističe posebno krupne zadatke u oblasti zemljišne politike, pre svega potrebu bržeg menjanja nezadovoljavajućeg stanja u korišćenju, zaštiti i očuvanju poljoprivrednog zemljišta kao dobra od opšteg društvenog interesa. Treba se energično angažovati na sprečavanju korišćenja poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, pre svega doslednom primenom Zakona o korišćenju poljoprivrednog zemljišta, osobito u ravničarskim područjima u kojima postoje i najveći uslovi za intenzivniji razvoj poljoprivrede. . .

11. Svi društveni faktori u Republici moraju se znatno više angažovati na stvaranju uslova za realizaciju programa revitalizacije sela i njegovog integralnog razvoja u cilju stvaranja boljih životnih uslova putem urbanizacije i podizanja društvenog standarda i radi zadržavanja i povratka stručnjaka i usporavanja odlaska mladih sa sela.

Podizanje ekonomske snage sela treba da bude u skladu s prostornom i razvojnom politikom, širenjem industrijskih objekata male privrede u centrima većih mesnih zajednica, s razvojem uslužnog zanatstva, domaće radinosti, radioničke proizvodnje, seoskog turizma i si. . . Isto, 401—403; 406—407.